

Dva lidé, kteří prožijí takovou dobu společně, k sobě naleznou cestu, nebo se možná začnou nenávidět, tak to alespoň vypadalo na začátku, ale pravděpodobnější je, že se sblíží. My jsme se sblížili. Velice.

Teď trčím v Palmanově. Sleduju svůj obličej ve slepovaném zrcadle, přesněji jeho části. Spánky pokrývají, na můj věk příliš brzy, šediny. Chybí mi přední zub, ta díra a potrhávané rty kolem vypadají škaredě. Je to zázrak, že jsem byl poprvé raněn až chvíli před koncem, někde nad Idrií, těsně předtím, než jsme se stáhli na furlánskou rovinu. Než jsme skončili v tomhle zajateckém táboře, jeden vedle druhého včerejší spolubojovníci, dnes už jen zajatci, ohromné množství dvaceti tisíc vojáků a důstojníků, kteří se ještě včera bili, a dnes marní čas kolem baráků a mezi stany. Porazené vojsko. Vojsko zmaru. Vojsko bez státu. S obrazem mladého krále na zdi baráku, krále, který nikdy nebyl u toho, když jsme válčili za jeho království, a teď, když jeho armáda padla do zajetí, se prochází se svými psy po nějakém londýnském parku. Nebo pije čaj. Nebo poslouchá rozhlasové zpravodajství o posledním projevu toho ruského špiona s podivným jménem Tito, bývalého rakouského kaprála, toho chorvatského mužíka, jenž se nastěhoval do jeho královského paláce v Dedinje. Vždycky když jdu kolem králova obrazu, mám pohled zapíchnutý do země. Kdybych se mu podíval do očí, musel bych se ho zeptat, kde byl, když jsme se my, jeho vojáci, plazili blátem a krví. Jeho děd a jeho otec, ti byli se svou armádou, když bylo potřeba, zabalení do zimníku uprostřed balkánské zimy, mezi děly a koňmi. Ale on celou válku jen korzoval po londýnském parku a špacíruje tam i nyní. Nedokážu mu pohlédnout do očí, aniž bych

pocítil zlost, dokonce nenávisť. Raději mám oči upřené na podlahu. Někdy mi připadá, že se všichni jen díváme do země, všech dvacet tisíc mužů, kteří skončili zahanbení a ponížení v Palmanově. A v noci pozorujeme hvězdy. A nechápeme, co se nám všem přihodilo.

Když se v noci zadívám na májové nebe poseté hvězdami, často se ptám sám sebe, jestli je sleduje i ona. Pokud ještě pořád žije v tom zámečku, který koupil její muž, pozoruje stejné nebe, jen dvě stě kilometrů odsud. Jako černý stín mě přepadla myšlenka: co znamenal ten živý sen, v němž mě dnes v noci navštívila? Tam, odkud pocházím, lidé věří, že duše mrtvých bloudí kolem. Přihodilo se jí něco? Byla přece válka. Ale hned jsem tu myšlenku zahnal, ona si jistě dokázala poradit, a když ne ona, tak ten její Leo určitě. Ten se vždycky vyznal. Možná už nežijí na zámku, protože komunisti, kteří teď vládnou na druhé straně hranice, nejspíš nemají zámecké panstvo zrovna v lásce, ale milují jeho majetek. Před několika dny jsem byl v sousedním táboře, kde jsou zajatí slovinští domobránci. Ptal jsem se, jestli někdo z nich zná Lea Zarnika, on mě samozřejmě nezajímal, ale chtěl jsem vědět, co je s ní. Nějaký oficír mi řekl, že je teď určitě v Rakousku, v Korutanech. V květnu směřem na sever utíkalo plno lidí, Zarnik musel být mezi nimi, nebyl hlupák, aby čekal, až si pro něj přijdou komunisti. Jestli byl v Rakousku Zarnik, její muž, musela tam být i ona. To mě uklidnilo. A její noční návštěva mohla znamenat taky něco jiného – jestli bloudí duše mrtvých, proč by nebloudily duše živých? Těch, kteří si byli velice blízcí, ale byli odloučení. Možná i moje duše někdy přichází k její posteli, tehdy když sleduju hvězdy nad furlánskou rovinou a myslím na ni, jak

pozoruje hvězdy nad vrcholky Alp. Z oken zámečku v Kraňsku, a jestli už není tam, tak možná z druhé strany hor.

Jestlipak si někdy vzpomene na ty srpnové dny, kdy se projížděla se svým učitelem jezdeckví kolem Sávy.

Toho srpna roku sedmatřicet jsme se velice sblížili. Ten den, kdy se mě zeptala, jak se jmenuje mé děvče, jsme si byli už tak blízko, že to ani jinak nemohlo dopadnout. Ze začátku sice jen dopoledne, ale později už jsme spolu trávili celé dny. Moje žákyně byla stále nadšenější. Jako jsou, což jsem jí nechtěl říct, nadšení všichni rekruti, když zjistí, že při prvním cvalu nespadli ze sedla a – co víc – že je kuň poslouchá, a dokonce se i zastaví, když mu to rozkážou. Správný posez, používání opratí, obraty, rovnováha, každý nový prvek hraje zvládla. Protože byla plná nadšení, snadno si osvojila také způsoby, jakými se může s koněm dorozumět, „kluuuus“, „cval“, „prrrrr“. Jedině na používání ostruh a biče jsem ji připravoval těžko, ale práce s pomůckami, vysvětlil jsem jí, je při jízdě stejně potřebná jako domluva tělem i hlasem. Její Lord už měl za sebou základní trénink, takže byla celá věc o to snazší. Když viděla, jak ji poslouchá, a když ji po jednom cvičení přátelsky a rozpustile štouchl hlavou do ramene, byla přímo dojatá. Je to možné? říkala, doopravdy mi rozumí! Na Vraníkovi jsem demonstroval útok se šavlí, kterou jsem samozřejmě nedržel v ruce, aby jí nepřipomínala, že se používá k zabíjení, a když jsem se rozjel, začala tleskat. To je něco, volala, vždyť jste jako jedno stvoření! Celé dny byly jen naše, v jednom blízkém hostinci Pod Kaštany jsme také společně obědvali. Jejím muže jsem vídal občas ráno, když ji přivezl, pozdě odpoledne pro ni přijížděl jejich šofér. Zatímco jsme stáli u automobilu a nemohli se odloučit při vzpo-

mínání na zážitky, výcvik a rozmluvy o koních z toho dne, bez výrazu hleděl někam k horám.

Proto jsem toho dne, když se mě zeptala, jak se jmenuje moje děvče, vůbec nebyl překvapený. Jelica. A jak ti říká Jelica? Stevo. No, tak jsi tedy Stevo. Já jsem Veronika, žádná paní, jen Veronika, rozumíš? To je dobře, že rozumíš. Rozuměl jsem, že právě takhle začalo něco, co bylo celou dobu nevyhnutelné. Když jsme jezdili kolem Sávy a na uzdách vodili koně po lesních cestách. Když jsme seděli v trávě a bavili se o koních, kteří bývali kdysi malí jako psi a teď jsou velcí, moudřejší a svobodnější než člověk.

Neboť člověk není svobodný, prohlásila, já tedy určitě ne.

Vstala a netrpělivě chodila sem a tam po trávě. A ty ještě méně, řekla, ty jsi ještě méně svobodný tam v těch svých kasárnách.

Zase něco, co jsem nechápal. Proč by člověk neměl být svobodný? A proč není svobodná ona? O kasárnách mluvila jako o nějakém vězení. Ale já jsem své vojenské povolání nikdy nebral jako něco, co mě připravuje o svobodu. Vysvětlil jsem jí, co jsem si upřímně myslel a myslím ještě dnes: V rámci pravidel, která je třeba respektovat, je podle mého názoru dost volnosti pro člověka, který myslí, čte, zabývá se vojenskou historií a projíždí se po loukách na koni. Zamyslela se. Vlastně je to možná dokonce i správné, řekla, nastavit si nějakou hranici, která je pro tebe přirozená a vyhovuje ti. Ale mně pořád staví nějaké ploty, nějaké neviditelné hranice, jenom sem a nikam dál, tam už není tvůj svět. Napadlo mě, že ani můj svět není tam, kde je ten její. A v duchu jsem zaslechl hlas majora Ilice, jak mluví o důstojnické cti.

Jednou odpoledne vstoupila do světa, který nebyl její. Do mého světa. I když bych mohl říct, našeho, vstoupila do našeho světa. Ten okamžik, kdy překročila linii oddělující její život s Leo Zarnikem a život důstojníka jízdy, znamenal, že se všechno změní. To jsme ale nemohli tušit, vlastně jsme nevěděli vůbec nic, neboť ani ona, ani já jsme tehdy nepřemýšleli o budoucnosti. O životě ve vojenském bytě poblíž jedněch kasáren v jižním Srbsku.

Po obědě jsme pomalu klusali po okraji lesa.

Nešlo by to trochu rychleji? řekla náhle a švihla Lorda bičem přes zadek. Kůň pod ní se otřásl, jako by se probral, a hned nato se tryskem rozeběhl. Zvedla se v sedle a svým pravidelným pohybem ho poháněla k stále rychlejšímu běhu. Vyrazil jsem za ní a na široké louce ji dohnal. Obdivně jsem na ni zavolal: Ty jezdíš jako polský hulán. Zasmála se, hulánka, odpověděla, polská hulánka. Odbočila na stinnou lesní cestu, trochu jsem se o ni bál, nějaká větev by ji mohla srazit, ale ona koně dokonale ovládala, na lesní mýtině ho domluvami a poplácáváním uklidnila a obratně seskočila z jeho hřbetu.

Kdybys byla můj rekrut, řekl jsem, byl bych teď na tebe hrdý. A na sebe taky.

Ještě před několika týdny ji rozčililo, když jsem zmínil své vojáky. Teď se jen usmála.

To znamená, že výcvik tvého rekruta skončil.

Dalo by se říct, že ano. Ledaže by ses chtěla naučit taky střílet.

Vysvětlil jsem jí, že v tomto momentě můžou nováčci začít s bojovým cvičením: střílením za jízdy, používáním šavle, výpadem a ústupem. Co se týče naší výuky, je konec.